

/Tanrılar, tanrılar, tanrılar./ Okudukların ne böyle hep?

İlginç. Pratchett'in *Küçük Tanrılar*'ından sonra Gaiman'ın *Amerikan Tanrıları*.

Neopaganizm kitapları mı bunlar?

Daha çok insanın kendine tapmasının kitapları. Pratchett biraz daha komik ve gayriciddi, Gaiman'ın kitabının yarısından azı bitti henüz, ancak konuyu ele alış tarzı hoşuma gitmedi. Nereye gitmek istediğini kendi de bilmiyor, belki bu iyi de bir şey, çünkü sonunu biliyorsan sezdirmen de mümkün ve tadı kalmayabiliyor. Ancak bir şaşkınlık var, *Tanrılar* dediklerinin ne olduğu konusunda kafa karışıklığı.

Her iki kitap da *güçsüz tanrılardan* bahsediyor sanırım.

Evet. İlki fantastik edebiyata dahil olduğu için daha rahat tabii. Gaiman'ın kitabı da fantastik sayılır ama kurgu rahat değil. İlkinde *Tanrılar büyüdükçe içi boşalır ve insanların inancına muhtaçtır* diye bir fikir vardı. İkincisinde eski tanrıların neden ortalıkta dolaştığını ve neden eski yerlerinden Amerika'ya göç etmiş olduğu, madem eskiden daha iyiydiler, eski yerlerinde neden kalmadıkları belli değil mesela. Bütün kitap bu *Amerika'ya gelen eski tanrılar* fikri üzerine kurulu ama anlatım topallıyor.

Okumaya devam ediyorsun ama.

Okumaya devam ediyorum çünkü dili iyi. Bir de *neopaganizmin* nasıl ele aldığını merak ediyorum. Konu *eski tanrılar* ve *yeni tanrılar* arasındaki kavgaya dönüşecekmiş izlenimi veriyor ve bu yeni tanrıların ne olduğu ve nasıl *varolduğu* da önemli. Bir de bu eski tanrılar neden hala var, onlara inanan kalmadığı halde nasıl binlerce yıldır yaşamaya devam ediyorlar ve bazıları nasıl ölüyor?

Bu konularda *tatmin edici* bir cevap bulacağınızı mı düşünüyorsunuz?

Umudum giderek azalıyor ama kitap büyük bir kitap. Diğer yarısında yapılabilecek çok iş var. Gerçi böyle kitaplar iyiye değil, kötüye gider, yazar da en sonunda bıkip bitirir veya bana öyle gelir hep. Bakalım Neil Gaiman nasıl devam edecek?

Bu kitabın filmi de mi varmış?

Seyretmedim ama olması muhtemel. Yazarın kafasında *bu kitap sinemaya uyarlanabilir* fikri olduğunda, kendini belli ediyor. Bunda çok bariz değil ama son zamanlardaki popüler kitapların çoğunda bu *arıza* var.

Neden *arıza*?

/Filmi çekilebilir/ olmak bir kitap için aslında pek matah bir durum değil. Eğer filmi çekilebiliyorsa, zaten otur senaryo yaz, onu filme çeksinler, neden bizi uğraştırıyorsun? Kitap yazıyorsan, filme çekilemeyeceği için veya görüntü ve sesle aktarılamayacak konulardan bahsettiğin için yazmalısın.

Ama neticede edebiyat her zaman sahnelerden bahsediyor. Hem kafanda görüntü canlanmıyorsa, nasıl anlayabilirsin ki kitabı?

Görüntü canlanır, evet, *anlam* dedikleri zihnin *içeride* inşa edebildiği görüntüye deniyor. Kitabı anlamak için de zihninde inşa etmelisin. Bir filmi anlamak onun için kitabı anlamaktan daha kolay geliyor. En azından *kolay filmleri* anlamak.

Zor kitapların kolay filmleri olamaz mı?

Olur mu sence? Kafka'nın Dava'sının, Auster'in New York kitaplarının veya Proust'un uzun kitabının *kolay filmi* olur mu? Bunlardan film üretebilirsin ama bunların filmi olmaz. Ulysses'in filmini nasıl yapacaksın mesela, Dublin sokaklarında gezen bir Leopold Bloom. E, sonra?

Sinema dili diye bir şey var.

Bilmediğim bir dil ve doğal bir dil değil. Bu konuda okuduklarımın hemen hepsi Eco'nun *overinterpretation* (aşırı tefsir) dediği hastalıktan bizar göründü. /Filmin şu sekansında şu yedi renkli top, sağdan sola doğru yuvarlandı ve buradan karakterlerin dünyasının devrildiğini anlıyoruz./ Hayır, aslında karakterlerin dünyasının devrildiğini filmin genelinden anlıyoruz, burada da ona dair bir işaret görüyoruz ancak aslında bu işaretin anlamını filmin geri kalanı söylüyor. Toptan bir şey anladığımız yok gerçekte, az önce bir trafik kazası oldu ve top da o kaza neticesi yuvarlandı ancak kazayı bilmeseydik, yuvarlanan toptan iki çocuğun birbiriyle oynadığını anlardık en fazla. Veya ona benzer bir şey.

Böyle *enteldantel* filmleri sevmiyor musun?

Bazısını severim, bazısını sevmem. *Tempoyu yavaş tutayım da millet ne kadar önemli konuları nasıl anlattığını anlasın* kafasıyla giden filmleri sevmem, bir film bütünüyle bir şey anlatmalı, onu buraya, şunu şuraya koyacağım, güzel güzel simgeler oyacağım/ diyerek çekilen filmleri sevmiyorum. Filmin ne olduğunu anlamaya uğraşıyorsan, naçiz fikrimce, iyi bir film değildir. Uğraşınca her şeyden bir anlam çıkar çünkü, seyirciyi uğraştırmak da o sebeple çok yüksek bir hedef değil.

Uğraşınca hayattan bile anlam çıkıyor.

Evet. *Sinema dili* dedikleri de böyle biraz. Uğraşınca benim hayatım da gayet *sanat filmi* gibi, az önce karanlıktı, namazı kıldım aydınlandı mesela, *namaz kılınca dünyam aydınlanıyor* anlamı çıkardım hemen.

Su içince de ne kadar insan olduğunu anlıyorsun.

Onu çok su içince daha iyi anlıyorum. İnsanı tüm kaygılarından uzaklaştırıp, tek bir kaygıya kitliyor. Üç litre su içmiş adamın pek *varoluşsal sorunları* olmaz mesela.

Koridorda omzunda bebekle yürürken de olmuyor.

Öyle zamanlarda insanın hep bir omuza ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum. Hayat başkalarının omzudur.

Hayatını çekip yorumlayarak yayınlamalısn.

Sağol.